

**Полтавський державний педагогічний університет
ім. В.Г. Короленка
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра психології**

**ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО КУРСУ
„СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”**

Методичні рекомендації
для студентів заочної форми навчання спеціальності
„Біологія. Психологія”

Полтава-2007

ББК 88.5 р 30

УДК 371.315:316.614.5-058.55(072.2)

ім. В.Г. Короленка

Затверджено

вченою радою ПДПУ

Протокол № _____ від

_____ 2007р.

Завдання до курсу практичних занять та самостійної роботи по
курсу „Соціальна психологія”.

Методичні рекомендації для студентів заочної форми
навчання спеціальності „Біологія. Психологія”

Укладач: С.І. Кириченко. За ред. В.Ф. Моргуна. –
Полтава 2007. – 20с.

Укладач: С.І. Кириченко, кандидат психологічних наук.

Науковий редактор: В.Ф. Моргун, кандидат психологічних
наук, професор

Рецензенти:

О.Г. Коваленко, кандидат психологічних наук, доцент.

І.С. Тодорова, кандидат психологічних наук, доцент
кафедри культурології Полтавського університету
споживчої кооперації України

ББК 88.5

С.І.

Кириченко, 2007

Зміст

Вступ.....	4
1.Теми практичних занять	
1.1. Історія соціальної психології, її предмет, методи.....	5
1.2. Динамічні процеси в малих групах.....	6
1.3. Соціально-психологічний клімат колективу та його регуляція.....	7
1.4. Конфлікти та шляхи їх подолання.....	8
1.5. Основні напрями прикладних досліджень в соціальній психології.....	9
2. Навчально-методичні вказівки для самостійного вивчення питань за темами	
2.1. Предметі задачі соціальної психології	11
2.2. Спілкування та між особистісні стосунки.....	12
2.3. Соціальна психологія групи.....	14
2.4. Конфлікти, стреси та шляхи їх подолання.....	15
2.5. Соціальна психологія особистості.....	17
2.6. Питання до екзамену.....	20

41. Учень в системі між особистісних взаємовідносин.
42. Методи досліджень між особистісних відносин учнів.
43. Психологічна структура шкільного класу.
44. Мотивація педагога та задоволеність професією.
45. Професійна Я - концепція педагога.
46. Професійно-педагогічне спілкування. Його особливості.
47. Психологія "педагогічної команди". Соціально-психологічні аспекти сумісності.
48. Проблема педагогічного спілкування як взаємодія педагога з учнем.
49. Самооцінка педагога та відображення ним особистості учня.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли зростає роль особистісного розвитку учня, все більше уваги приділяється формуванню соціально-психологічних знань в становленні майбутнього педагога.

Їх поглиблене вивчення та уміле примінення допоможе продуктивно будувати соціальні та між особистісні стосунки, об'єктивно сприймати та оцінювати людей, регулювати власну поведінку. В розвитку особистості соціально-психологічні явища та механізми їх проявів мають вирішальне значення.

У запропонованому курсі знайшли відображення фундаментальні проблеми, пов'язані з соціальною психологією, її предметом, завданням, структурою, принципами, поняттєвим апаратом, теоретико-методологічними засадами та історичними основами. Велика увага приділена питанням психології особистості та спілкування.

Структура курсу містить лекційні, практичні та самостійні заняття, а також методи контролю знань.

Завдання методичних розробок, котрі відповідають програмі курсу, полягає у наданні допомоги студентам-заочникам у вивченні курсу дисципліни та подальшому застосуванні цих знань у повсякденних соціально-психологічних явищах.

9. Три періоди розвитку науки соціальної психології.
10. Специфічні риси вітчизняної соціальної психології.
11. Спілкування як необхідна передумова існування людини та суспільства в цілому.
12. Цікавість до проблеми спілкування у 20-30 рр. ХХ століття.
13. Сучасний погляд на проблему спілкування.
14. Питання співвідношення спілкування з діяльністю.
15. Три групи знакових систем серед операцій спілкування.
16. Бар'єри спілкування. Причини їх виникнення.
17. Характеристика особливостей спілкування та поведінки в залежності від типу акцентуації характеру (За К. Леонгардом).
18. Особливості етапів ділового спілкування.
19. Особливості переговорів у відносинах між колегами.
20. Врахування загальних ознак при дослідженні групи.
21. Поняття малої групи. Основні характеристики.
22. Основні види малих груп. Характеристика динамічних процесів в малих групах.
23. Феномен лідерства. Керівництво. Стили керівництва. Типи керівників.
24. Поняття "соціально-психологічний клімат" та цікавість до проблеми формування СПК в соціальній психології.
25. Складові СПК та їх визначення. Ознаки сприятливого СПК.
26. Дві групи факторів, що впливають на формування СПК.
27. Види конфліктів, структура, динаміка та їх функції.
28. Конфліктна поведінка. Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях.
29. Поведінка в конфліктній ситуації, котра може забезпечити конструктивне вирішення проблеми.
30. Дія механізму психологічного захисту під час конфлікту.
31. Деструктивна функція конфлікту.
32. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність".
33. Особистість - соціалізований індивідуальний процес соціалізації.
34. Вимоги до особистості педагога.
35. Особистість учня. Мотивація навчання, поведінки, вибору професії.
36. Особливості прикладних досліджень в соціальній психології.
37. Проблематика особистості в соціальній психології.
38. Поняття про соціалізацію, її стадії, ефекти.
39. Розвиток відповідальності в особистості учня.
40. Динаміка між особистісних взаємовідносин учнів.

1. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.1. ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ЇЇ ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ (2 години).

Контрольні запитання

1. Скільки періодів виділяють в історії соціальної психології?
2. Охарактеризуйте періоди історії соціальної психології.
3. Що є предметом соціальної психології?
4. Основні методи соціальної психології.

Основні поняття до теми

Соціальна психологія. Статус соціальної психології. Структура соціальної психології. Загальна методологія. Соціальні явища. Експеримент. Соціометрія.

Основні вміння

Навчитися визначати коло питань, котрі можливо вирішити за допомогою соціально-психологічних знань.

Завдання 1

Соціальна психологія має три рівні досліджень:

- 1) експериментально-емпіричний;
- 2) теоретичний;
- 3) філософсько-методологічний.

Визначте, що включає в себе кожний із них.

Завдання 2

Початком будь-якого дослідження є методологія наукового пошуку. Визначте, у чому полягає особливість методології соціально-психологічних досліджень.

Література

1. Андреева Н.М. Социальная психология. - К.: МАУП, 2000. - С. 3-8.
2. Ануфриева Н.М., Зелинская Т.Н., Зелинский Н.Е. Социальная психология: Курс лекций. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000. - С. 4-13.
3. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 2000. - С. 11-30.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія – К.: Либідь, 2004. – С. 35-50.
5. Социальная психология/ Под ред. А.В. Петровского – М.: Просвещение, 1987. – С. 5-30.

Проблемні питання для обговорення в групі

1. Які з елементів організації роботи викладача є більш, а які менш важливими? Чому?
2. За допомогою чого можна підвищувати мотиваційний потенціал роботи (МПР) ?

Рекомендована література

1. Агеев В.С. Механизмы социального восприятия // Психологический журнал - 1989. - № 2. - С. 63-71.
2. Ананьев В.С. Психология педагогической оценки // Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды - Т.2. -М., 1980.-С. 128-268.
3. Андреева Г.М. атрибутивные процессы в условиях совместной деятельности// Общение и оптимизация совместной деятельности. - М., 1987. - С. 152-166.
4. Деркач А.А. Социально-психологическое исследование состояния готовности воспитателя к деятельности // Актуальные проблемы социальной психологии. - 4.2. Кострома. - 1986. - С. 99-100.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія – К.: Либідь, 2004. С. 38-272
6. Петровский А.В., Петровский В.А. «Я» в других и «другие» во мне // Будущее науки. - М, 1937. - С. 238-255.
6. Реан А.А. Рефлексивно-перцептивный анализ деятельности педагога // Вопр.психол. - 1990. - № 2 - С. 77-82.
7. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология - СПб.: Питер, С. 351-377.
8. Регуш Л.А. Тренинг педагогической наблюдательности // Вопросы психологии. - 1983. - № 3.-С. 86-93.
9. Трусков В.П. Теория атрибуции в зарубежной социальной психологии // Психология межличностного познания. - М., 1982.-С. 139-157.

Питання до екзамену

1. Соціальна психологія як наука.
2. Позиція Г.Чепанова відносно предмету соціальної психології та критика його поглядів.
3. Розбіжність в поглядах вчених на предмет соціальної психології.
4. Специфічне положення в системі наукових знань науки соціальної психології.
5. Позиція А.Петровського відносно структури соціальної психології.
6. Задачі соціальної психології в перехідний ринковий період.
7. Три рівні досліджень соціальної психології.
8. Суть методології наукового пошуку соціальної психології.

Тема 1.2. ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ В МАЛИХ ГРУПАХ

(2 години)

Контрольні запитання

1. Що таке мала група?
2. Які динамічні процеси відбуваються в малих групах?
3. Що являє собою лідерство та керівництво в малих групах?

Основні поняття до теми

Соціальні угруповання. Динамічні процеси. Лідерство. Керівництво. Мала група. Групова динаміка.

Основні вміння

Формування навичок професійного регулювання процесів групової динаміки та передбачення наслідків цих процесів з метою їх корегування.

Завдання 1

Здійснити спостереження на основі таких характеристик як: склад, структура, групові процеси, норми, цінності і т.п.) групи:

- а) підлітків-старшокласників;
- б) спортсменів спортивної команди;
- в) інших угруповань (за вибором).

Дослідити основні чинники формування груп (потреба самоактуалізації, соціопсихологічні потреби, потреба у повазі, в безпеці і т.п.).

Література

1. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000-С.4-13.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: підручник - К.: Освіта, 1995. - С. 52-80.
3. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Соціальна педагогічна психологія – СПб.: Питер, С. 106-221.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія – К.: Либідь, 2004. – С. 479-482.
5. Соціальна психологія/ Под ред. А.В. Петровського. – М.: Просвещение, 1987. – С.211-218.

Питання: Вимоги до особистості сучасного педагога (12 годин)
Навчальні цілі навчитися планувати особистий розвиток та кар'єру педагога.

Рекомендації до опанування теми

Під час самостійної роботи над темою необхідно звернути увагу на вивчення наступних вузлових питань:

- 1) принципи та методи проектування роботи педагога;
- 2) чинники, що впливають на організацію роботи індивіда;
- 3) елементи організації роботи індивіда;
- 4) мотиваційні характеристики роботи;
- 5) управління кар'єрою сучасного педагога.

Контрольні запитання

1. Визначте основні елементи організації роботи працівника.
2. Які чинники впливають на організацію роботи працівника?
3. Назвіть основні критерії проектування праці педагога.
4. Що таке мотиваційний потенціал роботи (МИР)?
5. Від чого залежить мотиваційний потенціал роботи?
6. Що таке кар'єра?
7. Які етапи кар'єри проходить людина за життя?

Навчальні завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте за допомогою тесту МПР кілька посад викладачів. Визначте, що потрібно зробити для підвищення МПР.
2. Спробуйте скласти свій план кар'єри на 5 років, на 30 років.
3. Визначте свій мотиваційний потенціал роботи за допомогою наведеного тесту.

ТЕСТ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОБОТИ

Важливість роботи

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Можливість становлення (оволодіння знаннями та навичками)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Можливість утвердження (розвиток навичок та вмінь, повага)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Можливість просування (становлення як незалежного працівника)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Тема 1.3. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ КОЛЕКТИВУ ТА ЙОГО РЕГУЛЯЦІЯ

(2 години)

Контрольні запитання

1. Які складові визначають соціально-психологічний клімат (СПК) колективу?
2. Що таке сприятливий СПК?
3. Які фактори сприяють стабілізації СПК?

Основні поняття до теми

Соціально-психологічний клімат (СПК). Сприятливий СПК. Структура СПК. Маніпулятори. Позиція людини.

Основні вміння

Навчитися передбачати наслідки групової поведінки та здійснювати вплив на їх регуляцію.

Завдання 1

Дослідити, від яких факторів залежить стабільність СПК педагогічного колективу.

Завдання 2

Проранжувати за ступенем важливості ключові фактори, котрі впливають на формування статуту особистості педагога.

Література

1. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000. - С. 53-58.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: підручник. - К.: Освіта, 1995. - С. 52-80.
3. Регуляція соціально-психологічного клімату трудового колектива /Под ред. А.В. Петровського. - М.: Просвещение, 1987-С. 218-222.

Тема 1.4. КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

(2 години)

Контрольні запитання

1. Що таке конфлікт? Які існують види конфліктів?
2. У чому проявляється конструктивна та деструктивна функція конфлікту?

Тактика: ?

2. "Зараз я тобі покажу".

Ситуація: вчитель говорить учневі, який спізнився: "А ти знаєш, котра зараз година?" Той винувато відповідає: "Вибачте, будь ласка, за запізнення, це більше не повториться". Вчитель (погрозово): "Ти вже втретє запізнюєшся на цьому тижні на заняття. Я не буду більше з цим миритися". Учень мовчить, не знаючи як реагувати.

Тактика: ?

3. "Ганьба"

Ситуація: ваш керівник постійно виявляє у вашій роботі недоліки і помилки. І, незважаючи на те, що робота на 99% виконана дуже добре, звинувачує вас у провалі усього завдання (позиція переслідувача). Ви відчуваєте себе винним, починаєте вибачатися і у вас формується комплекс неможливості виконувати роботу за вимогою керівника (позиція жертви).

Тактика: ?

Проблемні питання для обговорення в групі

1. Візьміть інтерв'ю у двох практиків-викладачів щодо того, який відсоток свого часу вони витрачають на вирішення конфліктів. Спільно з членами вашої групи обговоріть зібрані дані.
2. Які амбіції чи риси характеру особистості можуть бути стресорами для інших членів групи? Розгляньте це питання на кількох прикладах.
3. Проведіть у групі дискусію щодо таких питань:
  - чи можна розглядати гру в футбол (баскетбол) як конфлікт? Чому?;

– у переважній більшості шкіл відсоток чоловіків-викладачів дуже малий. Чи можна вважати, що цей факт свідчить про дискримінацію чоловіків і є одним з джерел конфліктів у школі між викладачами?

Рекомендована література

1. Анцупов А.Я., Шипілов А.И. Конфліктологія - М: ІОНІТИ, 1 999 - С. 201-256.
2. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000. - С. 60-74.
3. Зерин Д.П. Основи конфліктології: Курс лекцій - Ростов н/Д: Фенікс, 1998 - С. 162-243.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія – К.: Либідь, 2004 – С. 511-515.

Тема 2.5. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

3. Типи поведінки у конфліктних ситуаціях.
4. Від яких умов залежить конструктивне вирішення конфлікту?

Основні поняття до теми

Конфлікт. Деструктивна функція конфлікту. Типи поведінки людей. Техніка подолання конфлікту. Стрес. Депресія.

Основні вміння

Навчитися передбачати поведінку людей у конфліктній Ситуації та попереджати негативні наслідки їх дії.

Завдання 1

Підготувати сценарій конфліктної ситуації (за власним вибором) здійснити його розгляд за схемою: тип-наслідки-шляхи вирішення.

Завдання 2

Розробити механізм попередження конфліктів у колективі педагогічних працівників.

Література

1. Ануфриева Н.М., Зелинская Т.Н., Зелинский Н.Е. Социальная психология: Курс лекций. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000. - С. 60-74.
2. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология. – М.: ЮНИТИ, 1999. – С. 105-225.
3. Зернин Д.П. Основы конфликтологии: Курс лекций – Ростов н/Д: Фенікс, 1998. – С. 10-201.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. – К.: 2004 – С. 511-515.
5. Шакуров Р.Х. Директор школы и микроклимат учительского коллектива. – М.: Знание, 1979. – С.24-41.
6. Гірник А.М. Тренінг педагогічного спілкування: Методичні поради для практичних психологів. – К.: КВТІ, 1995. – С. 11-32.

Тема 1.5. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

(2 години)

Контрольні запитання

1. Визначте основні напрямки прикладних досліджень в соціальній психології.

2. Сформулюйте задачі, котрі має вирішувати сучасний педагог у школі.

Основні поняття до теми

Тема 2.4. КОНФЛІКТИ, СТРЕСИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Питання: Умови, котрі спонукають до конфлікту педагога з: учнями, колегами, керівництвом. (12 годин).

Навчальні цілі

З'ясувати природу виникнення конфлікту: а) між педагогом та учнем чи класом; б) між педагогом та керівництвом школи.

Рекомендації до опанування теми

Під час самостійної роботи над темою необхідно звернути увагу на вивчення наступних вузлових питань:

- 1) сутність, природа та типологія конфліктів,
- 2) шляхи подолання конфліктів,
- 3) сутність та природа стресу, його вплив на особистість.

Контрольні запитання

1. Як можна класифікувати конфлікти за змістом, суб'єктами, формою, виявом, тривалістю, ступенем ефективності, наслідками?
2. Які позитивні та негативні наслідки конфліктів ви знаєте?
3. У чому полягає сутність поняття "управління конфліктом"?
4. Які методи діагностики конфлікту ви знаєте?
5. Яка різниця між запобіганням та профілактикою конфлікту, проведення яких заходів вони передбачають?
6. Які стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях ви знаєте та за яких умов вони є ефективними?
7. Що таке стрес, як він виникає і впливає на особистість?
8. Які найпоширеніші методи боротьби зі стресом ви знаєте? Пригадайте, які з них ви використовували в особистій практиці?

Навчальні завдання для самостійної роботи

Визначте правильну стратегію виходу з психологічної гри і вирішення конфліктної ситуації, перебуваючи у ролі викладача.

1. "Я не знаю".

Ситуація: новий учень, котрий недавно з'явився у класі, дуже добре виконує різні завдання. Але він постійно задає вчителю запитання, на які чудово може відповісти сам. Усвідомлюючи це, вчитель кожного разу реагує на такі питання роздратовано, від чого погіршуються не тільки відносини з цим учнем, але й клімат у класі теж.

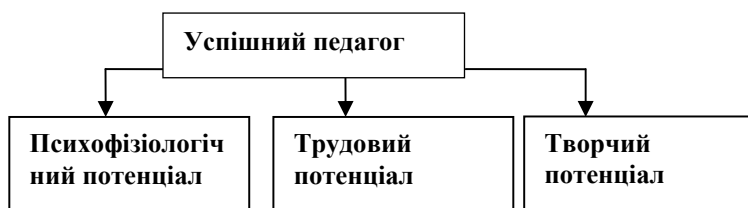
Педагогічна соціальна психологія. Громадська думка. Масові комунікації. Критерії успіху особистості. Психологічний захист. Маніпуляції.

Основні вміння

Визначення нових шляхів вирішення педагогічних проблем у вітчизняній науці.

Завдання 1

Опрацювати дану модель успішного сучасного педагога.

- задатки; інтелекту; - тип вищої нервової здібності; системи; самореалізації та - емоційно-вольова діяльності сфера (у т.ч. особливості самоконтроль); - працездатність	- професійні знання; - професійне вміння; - мотиви трудової	- рівень - креативні - потреба у здатності до цього; - особистісні

Тема 2.3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ГРУПИ

Питання: Дослідження механізму злагоженості в малих групах (12 годин)

Навчальні цілі

Опрацювати методи проведення аналізу внутрішньогрупових стосунків у класі.

Рекомендації до опанування теми

Під час самостійної роботи над темою необхідно звернути увагу на вивчення наступних вузлових питань:

- 1) максимізація ефективності роботи групи;
- 2) міжособистісні стосунки в класі;
- 3) основні процеси групової динаміки: вплив, лідерство, влада.

Контрольні запитання

1. У чому полягає механізм взаємодії членів групи через роль, статус, норми?
2. Якими детермінантами можна визначити поняття "згуртованість групи"?
3. Які чинники визначають ефективність роботи групи?
4. У чому полягає сутність понять: вплив, лідерство, влада в групі?

Навчальні завдання для самостійної роботи

1. Визначити на чому базується система взаємовідносин учнів у класі.
2. Визначити, чим характеризується положення учня в системі особистісних стосунків учнів.
3. Дослідити фактори, від яких залежить механізм згуртування класу.
4. Дослідити вплив поведінки класного керівника на процес згуртування класу.

Проблемні питання для обговорення

1. На яких принципах, на вашу думку, базуються елементи "групового мислення"?
2. Чи можливо виробити один "правильний" тип владної дистанції з учнями?
3. Поясніть, як ви розумієте поняття "лідер класу".

Рекомендована література

1. Ануфрієва Н.М., Зелинская Т.Н., Зелинский Н.Е. Социальная психология: Курс лекций - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000.-С. 40-51.
2. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная психология. - СПб.: Питер, 2000. - С. 206-221.

Завдання 2

Опрацювати модель психологічного захисту педагога

Завдання 3

Опрацювати модель захисту від маніпуляцій

Література

1. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій. - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000. - С. 82-87.
2. Крегер О., Тьюсон Дж. М. Типы людей й бизнес: как 16 типов личности определяют ваши успехи на работе: Пер.с англ. - М.: Персей, Вече, АСТ, 1995. - С. 20-105.
3. Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех: Пер.с нем. - М.: Прогресс-Интер, 1993. - С. 5-92.
4. Социальная психология (Под ред. А.В. Петровского) - М: Просвещение, 1987.-С. 211-218.

2. Які комунікаційні бар'єри перешкоджають вашому спілкуванню з:

- а) з колегами;
- б) керівництвом;
- в) учнями?

Навчальні завдання для самостійної роботи

1. Дослідити вплив факторів ефективного комунікативного процесу на підсилення мотиваційної поведінки учнів. Проаналізуйте механізм такого впливу на конкретному прикладі.

2. Пригадайте ситуації, у яких ви потерпіли фіаско в комунікаціях: а) з учнями; б) з керівництвом або вони були неефективними. Проаналізуйте причини цього.

3. Проаналізуйте свої навички невербального спілкування. Чи є серед ваших невербальних сигналів такі, що можуть бути неправильно зрозумілими адресатами?

4. Перевірте власні якості та можливості в спілкуванні за допомогою спеціальних тестів:

- а) на виявлення комунікативних здібностей;
- б) "Чи комунікабельні ви?";
- в) "Чи вмієте ви слухати?";
- г) "Ваше спілкування" та ін.

(Див. Руденский Е.В. Основы психотехнологии общения менеджера: Учеб.пособие - М.: ИНФРА. - Новосибирск: НГАЭиУ, 1997. - С. 105-115 або будь-який збірник психологічних тестів спілкування).

Проблемне питання для обговорення в групі:

Розробіть програму заходів для підвищення ефективності взаєморозуміння між педагогом та: а) учнями; б) колегами; в) керівництвом.

Рекомендована література

1. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000.-С. 15-38.
2. Бороздина Г.В. Психологія делового общения. Учеб пособие. - М.: ИНФРА-М, 1998 - С. 10-22.
3. Морозов А.В. Психологія влияния. - СПб: Питер, 2000. - С. 265-320.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. - К.: Либідь, 2004. - с. 315-425.
5. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная психология. - СПб.: Питер, 2000. - С. 265-320.

2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ЗА ТЕМАМИ

Тема 2.1. ПРЕДМЕТ І ЗАДАЧІ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Питання: Дослідження міжособистісних стосунків за допомогою соціометрії (за Д. Морено) та інших методик. (12 годин).

Навчальні цілі

Ознайомитися з соціометричною методикою вивчення міжособистісних стосунків.

Рекомендації до опанування теми.

Під час самостійної роботи над темою необхідно звернути увагу на вивчення наступних вузлових питань:

- 1) застосування соціометрії педагогом для вивчення сумісної взаємодії школярів,
- 2) критерії вибору. Підготовка та проведення обстеження,
- 3) методи обробитку результатів,
- 4) побудова соціограми класу,
- 5) опрацювання інших методик соціально-психологічних методів виявлення взаємостосунків (методи парних порівнянь, ранжування, оцінка).

Контрольні запитання

1. Що вимірює соціометричний дослід?
2. Яка відмінність між подвійними та одинарними критеріями вибору?
3. Визначте принципи побудови карти групової диференціації (соціограми).

Навчальні завдання для самостійної роботи

1. Розробити методику для вибору учнями свого товариша по парті.
2. Розробити методику для вибору однокласника для гри.
3. Розробити методику для вибору однокласника по сумісній діяльності (на уроці праці).

Проблемні питання для обговорення в групі

1. Визначте найбільш продуктивні методи дослідження взаємовідносин дівчаток та хлопчиків у класі.
2. Чи співпадає визначений вами спосіб вибору товариша по парті зі звичайним методом, запровадженим у школі?

Рекомендована література

1. Ануфриева Н.М., Зелінська Т.Н., Зелінський Н.Е. Соціальна психологія: Курс лекцій - 2-е изд. - К.: МАУП, 2000.-С. 4-13.
2. Реан А.А., Коломинський Я.Л. Соціальна психологія. - СПб.:Питер,2000.-С. 106-139.
3. Соціальна психологія /Под ред. Петровського. - М.: Просвещение, 1987.-С. 114-131.

Тема 2.2. СПІЛКУВАННЯ ТА МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ

Питання: Підвищення особистісної культури поведінки та спілкування як засіб подолання комунікативних бар'єрів (12 годин)

Навчальні цілі

З'ясувати причини виникнення та можливості усунення комунікативних бар'єрів у професійній діяльності сучасного педагога.

Рекомендації до опанування теми

Під час самостійної роботи над темою необхідно звернути увагу на вивчення наступних вузлових питань:

- 1) базова модель спілкування;
- 2) особливості професійно-педагогічного спілкування;
- 3) культура спілкування;
- 4) структура процесу взаєморозуміння;
- 5) вплив факторів педагогічного спілкування на міжособистісні цінності учнів;
- 6) використання правил ефективного спілкування в діяльності сучасного педагога.

Контрольні запитання

1. Що таке комунікаційний процес та які його головні функції?